

Vårt forhold til vranglæren

Taler

Ole Hallesby

Dato

1 mai 1957

Sted

Tryggheim, Nærbø

- 1 Vi har vel hørt at den liberale teologi er død. For noen år siden så fortalte en universitetsprofessor i domkirken i Oslo dette. Og det var mange som trodde det, og ble glade - naturligvis. Jeg visste jo at den ikke var død, det var jo flere enn meg, og jeg sa da ifra - at dødsattesten var ikke i orden. Så var det noen som skrev
- 5 og sa det at jeg hadde vel kanskje tatt munnen litt full, så jeg ikke kunne greie dette her. Så satte jeg meg ned og skrev litt da, om hvor liberale de var der borte på Universitetet. Men det slapp jeg å offentliggjøre. For så holdt jeg denne talen i radio, vet De, og etterpå det så grep biskop Schjelderup inn. Og i løpet av to dager så visste hele Norge at den liberale teologi var i live. Men Schjelderup ville
- 10 mer enn det der.

- Han sendte ut på sommeren et brev til departementet og spurte departementet om han stod utenfor eller innenfor vår kirkes bekjennelse. Det var mange som ikke riktig skjønnte dette her - at han kunne spørre et politisk departement om en
- 15 sånn åndelig ting som det der. Men Schjelderup visste hva han gjorde. Han var ikke fornøyet med at den liberale teologi var blitt tålt i Norge. Den var jo blitt tålt i 50-60 år. På den måte at de liberale teologene var jo forfremmet i sine embeter, og de var ansatt - selv om de var liberale. Det han ønsket, det var å få lyst den liberale teologi i kull og kjønn, så den var likeberettiget med den
- 20 bekjennelsestro teologi. Han har selv sagt hva han ville - i Nordlandsposten: Det jeg ønsker, og aldri vil la være å kjempe for, det er at mitt syn på fortapelsen også har sin plass innenfor kirken. Ja, departementet kunne jo ikke svare på dette her sånn uten videre. De måtte vende seg til sine konsulenter, og det var jo biskopene og de to fakulteter. Og biskopene svarte. Og de sa utrolig mange gode
- 25 ting - både om skrift og bekjennelse. Men så konkluderte de så ganske forbausende, idet de sa det at til tross for dette her - at han hadde sagt noe imot denne bekjennelse - så hørte han likevel hjemme innenfor bekjennelsen! Og det begrunnet de med at noen trodde at han ikke riktig hadde forstått hva han sa, og noen mente det at han ikke hadde tenkt det igjennom og håpet at han skulle

tenke det bedre igjennom.

Det der, det var meget imot Schjelderup - og det kan jeg godt forstå. I Presteforeningen i Oslo sa han litt etterpå at det var nesten intet som hadde
35 irritert han slik som det der med biskopene. For det var nesten som å behandle ham som en smågutt, altså! - skjønt han var jo biskop og over 60 år. Men de to fakulteter, de svarte på Schjelderups spørsmål. Spørsmålet var ikke hva Schjelderup kanskje kunne ha ment - eller hva han kunne skrive siden. Men Schjelderup spurte ganske liketil: Hvordan han var å betrakte etter det som han
40 hadde uttalt. Og det svarte begge fakultetene på. Menighetsfakultetet svarte ganske greit: Han hører ikke hjemme innenfor bekjennelsen. Universitetsfakultetet svarte liksom greit: At han hører hjemme innenfor bekjennelsen. Selv om han nu formaliter kom til å si akkurat det motsatte av det som står i bekjennelsen, så hører han allikevel hjemme innenfor bekjennelsen -
45 for han var i overensstemmelse med bekjennelsens ånd. Så kom den kongelige resolusjon, og De kjenner jo alle til hvordan den var. Den kongelige resolusjon oppfylte Schjelderups ønske inntil det ytterste. Og med den kongelige resolusjon skjedde der noe helt nytt, splinter nytt og skjebnesvangert i vår norske kirke.

50 Da biskop Støylen for 35 år siden ordinerte biskop Gleditsch, så var han så forsiktig at han ikke foretok ordinasjon før han hadde fått en erklæring av departementet om at denne utnevning av Gleditsch ikke forandret noe i kirkens forpliktelse på bekjennelsen. Nu derimot, har departementer gitt kirken det
55 ulivssår som biskop Støylen avverget. Det teologisk sett usakkyndige departement skulle jo ha svart ganske liketil: I følge uttalelser av majoriteten - den store majoritet av konsulentene, finner departementet ingen grunn til noen forføyning mot biskop Schjelderup. I stedet for dette så erklærer departementet at Schjelderup ikke står utenfor bekjennelsen av to grunner, sier departementet:
60 For det første fordi han erklærer seg i overensstemmelse med bekjennelsens ånd. Og for det annet: Fordi der er strid blant teologene om fortapelsen. Dermed har departementet gitt et skjebnesvangert prejudikat. Heretter kan enhver vranglærer, enhver vranglærende prest, hevde overfor departementet at han er i overensstemmelse med bekjennelsens ånd. Og at der er strid blant teologene om
65 dette ledd i troen som han forneker. Og hvilket ledd i den kristne tro er det som ikke en eller annen teolog er uenig i? Vår kirke har etter min mening fra det øyeblikk av opphørt å være en bekjennelseskirke. Det er det ulivssår som kirken fikk.

Schjelderup var imidlertid ikke fornøyd med det der. Flere av biskopene har merkelig nok uttalt i sitt responsum til departementet at Schjelderup ikke ville få tillit og ro i sitt bispedømme før han kunne meddele at han var kommet i overensstemmelse igjen med vår kirkes tro og bekjennelse. Men Schjelderup ville
 75 ha tillit uten dette, og han fikk det. Han fikk det. Først fikk han tillitserklæring av elleve proster, det vil si alle prostene unntagen en. Så ble han valgt til formann i bispedømmerådet i Hamar. Og så ble han valgt til taler på bispedømmemøtet. Og endelig ble han valgt til dirigent på møtet. Der var bare en eneste mislyd og det var brukseier Otto Langmoen som offentlig erklærte at
 80 han, under de forhold som nå er innført gjennom biskop Schjelderups fornektelse av Guds ord, ikke kunne være med på dette møtet. Og han rådet sine venner til å gjøre som han. Ja, så kom også lektor Dæhlin, lederen for Menighetsinstituttet. Han kom for å erklære at han stod på Skriftens og bekjennelsens grunn. Men at Schjelderup oppfattet hans komme og hans taler
 85 som uttrykk for tillit, det beviste vel hans hjertelige takketale.

Og pressen konkluderte etter Lillehammer: Striden i Hamar er avblåst. Schjelderup er anerkjent. Det er bare Indremisjonen som tror på helvete! Hermed hadde man brutt linjen fra Calmeyergaten i 1920. De 950 prester og
 90 legfolk fra hele landet, fra Finnmark i nord til Lindesnes i sør, som samledes i Calmeyergaten i 1920, de enedes om å følge Skriftens klare ord og nekte samfunn og samarbeide med dem som offentlig fornektet Guds ord og kirkens bekjennelse. De som nå har gitt Schjelderup tillit og inngått i samarbeide med ham, de har hele tiden, hele veien understreket, og det vil jeg også understreke:
 95 De har understreket at de står på Skriften og bekjennelsens grunn. Men jeg spør: Hva mener de da med det? De mener to ting. For det første: At de lærer og forkynner etter Guds ord. Og det er ingen av oss som tviler på at disse menn og kvinner gjør det. For det annet sier de at de tar avstand fra vranglæren ved å si Schjelderup klart at de er uenige med ham. Og det er ingen av oss som tviler på
 100 at de har gjort det. Men de har glemt det vanskeligste som Skriften sier oss om vår stilling til vranglæren, nemlig Rom 16,17, hvor det sies uttrykkelig at man skal ta avstand fra vranglæreren.¹ Og fremfor alt 2 Joh 10, som sier uttrykkelig at man overhodet ikke skal ha samfunn med vranglæreren.² Ikke engang ta imot ham i sine hus, dvs. til kristelig virksomhet.

Altså: Det som dermed sies, det er det hårde og svære som Skriften selv uttaler, nemlig at vi skal nekte samfunn og samarbeide med dem som offentlig avviker

fra Guds klare ord. Da først står vi på Skriftens grunn og bekjennelsens grunn.
110 Hvorfor gjør ikke våre venner det som Skriften her sier? Altså, jeg mener de av
våre venner som har inngått samarbeid med Schjelderup etter hans fornektelse.
De har anført to grunner: For det første: Så lenge man står i statskirken, sier de,
så får man lyde kirkens lover. Det vil si gå inn i bispedømmeråd, menighetsråd.
Og har man gått inn der, så får man også utføre det som er pålagt disse råd. Og
115 de har da også anbefalt oss som nu nekter dette samfunnet samarbeid, de har
anbefalt oss at vi da, ja, at vi burde gå ut av kirken! - Når vi ikke er i stand til for
vår samvittighet å oppfylle det som de kirkelige lover og regler foreskriver! Men
det akter vi ikke å gjøre. Vi akter ikke å gå ut av kirken. Og vi synes nok det var
rettere at vi anbefalte vranglærerne å gå ut av kirken, og ikke de bekjennelsestro.
120 Vi blir stående i kirken. Så lenge ikke skoleforholdene gjør det umulig for oss av
hensyn til våre barn, så blir vi stående i kirken. Og vi har frihet til å forkynne
Guds evangelium. Vi blir stående i kirken, men vi minnes Skriftens enkle ord:
Man skal lyde Gud mer enn mennesker.

125 For det annet begrunner man sitt samarbeid med Schjelderup med at det er
forskjell på vranglære - baptister og pinsevenner eks.: De forkynner vrang lære
om dåpen, men allikevel kjenner vi dem og behandler dem som våre gode
brødre. Dette er rett, altså. Men overfører man dette på Schjelderup, da begår
man en utilgivelig feil. Våre dissentervenner, de tror på den samme Frelser. Han
130 hvis ord er uforanderlig evig sannhet. Og de tror som vi på Bibelen som Guds
ufeilbare ord. Schjelderup derimot tror på en annen Kristus. En Kristus som har
tatt fullstendig feil når det gjaldt fortapelsen. Han forkynte den evige straff. For,
sier Schjelderup: Tanken om en evig pine, den er uforenlig med kjærlighetens
religion. Og han sier at Jesus her har vært avhengig av den religiøse tro som
135 fantes i Jødeland på den tid angående fortapelsen. Og han mener at denne
tankegangen, den er kommet inn i jødedommen fra Persia - og ikke fra Gud.

Og så, vet De, så har Schjelderup nu i den siste tid laget et helt jordskjelv som har
sjokkert hans venner og forsvarere så enkelte av dem holder på nesten å bli enige
140 med oss, angående Schjelderup. Jeg sikter her til hans radiotale om Albert
Schweizer som ble trykt i Samtiden i første nummer i 1957. Der sier han: Det er
en skam at man her i Norge har kunnet uttale tvil om at Albert Schweizers lære
og forkynnelse skulle være kristendom.

145 Og nu er det et faktum at Schweizer, han er langt mer radikal enn noen som
helst liberal teolog som jeg kjenner, både i fortid og nudd. Han fornekter alle

ledd i den 2. og 3. trosartikkel. Det er ikke så ganske smått. Og når det gjelder 1. artikkel, så er det tvilsomt om han tror på en personlig Gud. Men det er avgjort
150 at han ikke tror på en Gud som skaper. Og så sier Schjelderup: - Det er en skam at noen kan tvile på at dette er kristendom!

Det var jo naturlig at Schjelderup ble provosert til å svare på dette. Først gjorde Dagen en henvendelse, meget hensynsfull. De bad Schjelderup om at han måtte
155 dementere dette øyeblikkelig både av hensyn til seg selv og av hensyn til kirken. Siden rykket professor Langfeldt ut og sa at Schjelderup skyldte svar. Men på Langfeldts spørsmål har Schjelderup ennå ikke svart. Og dette at en biskop i Den norske kirke ikke øyeblikkelig kan svare på et spørsmål som dette, det er jo en sak som ikke bare angår biskop Schjelderup, men det er en sak som angår hele
160 vår kirke. Og der er mange av oss som synes at de andre biskopene har sviktet oss når de ikke har sagt et ord om denne sak.

Nu er det i alle fall mellom tre og fire måneder siden dette stod offentlig på trykk. Og det er minst fem måneder siden det ble uttalt i radio. Ja, dette var
165 biskopene. Men så har vi jo prester i Norge. Og vi har bekjennelsestro prester. Vi har en hel stor forening. Men den har ikke sagt et ord offentlig. Verken om Schjelderups fornektelse for fire år siden eller om Lillehammer-møtet eller om Schjelderups ord i Samtiden. Det ser virkelig ut til å være her akkurat som med Gideon. Han hadde for mange folk. Og De husker godt hva det var. De som var
170 feige skulle få lov å gå hjem. Det var altså de som var for mye. Disse våre prester som er der, jeg mener altså en hel del av dem, ja, det kan godt være alle sammen, de er bekjennelsestro. Men det er for mange av dem som er såpass påvirket allikevel av den liberale teologi at de ikke tåler noen kamp imot vranglæren. De roper fred og arbeide. Positivt arbeide, ikke negativ kamp. Ja, dette var prestene.
175 Men så har vi jo legfolk i Norge. Og legfolket er jo blitt organisert som aldri før.

Vi har jo Organisasjonenes Fellestråd, O. F. Og vi takker både Gud og mennesker for at vi har O. F. Det har hatt en betydning for det kristelige arbeid i Norge som ingen skikkelig helt kan overskue. Men heller ikke O. F. har sagt et ord
180 offentlig verken om Schjelderup eller om Lillehammer. Også her synes det å være for mange! For mange folk. De fleste i O. F. står klart. Gud være lovet! Men de ville aldri få igjennom en enstemmig erklæring om Schjelderup og Lillehammer, aldri!

185 Hva skal vi så gjøre?

Det er mange tenkende, ansvarsbevisste menn og kvinner i Norge i dag som spør slik. Og jeg synes nok vi kan ha grunn til å samles. Jeg trodde ikke det kom så
190 mange, forresten, til dette møtet, men det er jo gledelig. Det var en lyst å se på hele forsamlingen da de kom strømmende her som til en 17. mai. Vi har grunn til å samles og drøfte saken og situasjonen. Og nu har dere bedt meg gamle mann, om å si litt til innledning, og noe mer blir det ikke heller, for det er jo mange punkter her som jeg ikke kan behandle, som de får god anledning til, de
195 som taler etter meg, å komme nærmere inn på.

Da tror jeg nok jeg vil begynne med å si det at jeg tror Herren først vil si til oss det, at det er med oss som med Gideon: Vi har for mange folk. Vi har for mange engstelige, altså. Det er nøyaktig nu * jeg er gammel, vet De, og har litt erfaring
200 sånn fra dette her, som under den store kirkestrid. Vi hadde f. eks. den gang tre slags prester. La meg begynne med de liberale: de var klare den gang. De er ikke så klare riktig nu, men den gang var de klare. Og derfor var de egentlig ikke så særlig vanskelige for oss. Det må jeg si. Men så hadde vi sentrumpartiet. De var vanskelige. De trodde og forkynte det gamle, uavkortede evangelium. Men de
205 tålte ikke kamp med de liberale. På våre prestemøter og i pressen angrep de oss og forsvarte de liberale. Det var stillingen. Og de fikk da også av de liberale hedersnavnet "fredskonserverne". Og vi fikk navnet "stridskonserverne". Og i pressen hamret de inn at det var stridslust og maktbegjær som drev oss.

210 De fredskonserverne, de er våre venner. La meg få understreke det. Vi setter pris på deres troskap mot bekjennelsen. Og vi vil ingen strid med disse våre fredskonserverne venner. Men vi er nødt til å si dem at vi må på et visst punkt forlate dem og marsjere videre. Men vi er i stand til å følge med i marsjen. De vil ikke mer enn si nei til vranglæren. Vi må gå videre i troskap mot Guds ord og si
215 nei også til vranglæreren, det er det som skiller oss.

Men hvordan skal vi nu innrette oss i denne kampen? Ja, la oss nu først søke litt råd i historien, det er alltid klokt. Vi er nå, mine kjære tilhørere, ikke de første som fører strid om lagiren i Norge, strid mot vranglæren.

220 Striden har pågått i alle fall de siste 50 - 60 år. Og helt fra biskop Heuchs tid har prester og lekfolk stått sammen. Lekfolket kan ikke føre lærestrid uten teologene, og teologene kommer ingen vei uten lekfolket. Det er bra sånn. Heuchs store strid førte til at prester og lekfolk gikk sammen om å opprette

Menighetsfakultetet. Det var ikke så dårlig! Og i den store kirkestrid i 1919 gikk prester og lekfolk sammen i Calmeyergaten. Og nu, nu går vi sammen, prester og lekfolk. Vi som kjenner oss forpliktet til å si nei, ikke bare til vranglæren, men også til vranglæreren ut fra Guds ord vi går sammen, prester og lekfolk. Vi
230 ønsker ikke å kopiere Calmeyergaten-møtet.

Det tror jeg får få lov til å stå som en engangsbegivenhet i den norske kirkes historie. Men vi danner en front av prester og lekfolk som er villige til å stride for evangeliet mot vranglæren. Jeg mener at selv om vi på den måten
235 konsoliderer oss, og det vil skalles av en del som er litt for engstelige, akkurat som Gideons folk, så skal de bli forundret over den tilslutning og den enighet som vi kommer til å oppleve. Se bare på møtet her i dag! Det taler ganske tydelig, et lokalt møte. I de kristelige organisasjoner har vi forskjellig syn på mange ting, det vet vi alle godt. Men om det ufeilbare Guds ord står vi sammen.
240 Det vil vi verge, så vi kan overgi det uforfalsket og uavkortet til våre barn. Og denne front som vi da må få dannet på en eller annen måte, den må sørge for å skaffe seg en vardevakt som nøye følger begivenhetenes gang og kan tale. Kan tale rolig og klart både til venner og motstandere. Og vi skal takke Gud, og det gjør jeg litt hver dag, vi skal takke Gud som har gitt oss førere. Menn i sin beste
245 kraft som har både mot og sakkunnskap til å føre vår strid.

Nu må vi naturligvis være rede til å ta krigsomkostningene. Det vil nok komme til å bli forskjellig. Noen vil nu skrike opp om at vi begynner den ville kjetterjakt, og de får skrive. Det er trykkefrihet her i landet. Men vi vet hva vi vil. Og vi vet
250 hva vi ikke vil. Vi vil ikke angrep, men forsvar. Vi rører ikke noen før han offentlig i skrift eller tale har angrepet vår kirkes tro ved å fornekte Guds ord. Og jeg må jo si det, jeg skulle ønske at våre kjære motstandere var så ridderlige i kampen at de innrømmet at det er ikke vi som har begynt kampen. Det er biskop Schjelderup, som angrep en oppbyggelsestale som han selv ikke hadde
255 hørt. Og angrep den på et helt feilaktig grunnlag, i det han mente at jeg hadde stått og skildret helvete som en svovelpøl, altså med materielle lidelser og alt det der som det ikke hadde vært et ord om i min tale. Videre vil de få høre at vi bare pønsker på strid mens kirken er gått i gang med et stort og målbevisst vekkelsesarbeide blant de kirkefremmede. Til dette vil vi si at vi gleder oss over
260 det vekkelsesarbeidet som kirken har satt i gang i de siste par år - det arbeidet som lekfolket i Norge har utført nu, mer eller mindre godt og vellykket i 160 år fra den dag da Hans Nielsen Hauge i 1796 ble kalt av Gud til å sette dette vekkelsesarbeid i gang - vi gleder oss over at kirken nu går inn for vekkelse. Som

265 bekjent har en jo i disse 160 år ofte stilt seg ikke bare skeptisk, men endog
fiendtlig til vekkelsesarbeidet. Men sier man om oss at vi ved vår kamp mot
vranglæren forsømmer det positive arbeidet, da svarer vi rolig: - Alt det arbeide
som er utført i Norge for hedningemisjon, israelsmisjon, indremisjon,
finnemisjon, indre og ytre sjømannsmisjon, søndagsskole, ungdomsarbeide,
270 yngresarbeide, diakonisse- og diakoniarbeide - alt dette vidtfavnende og
dyptgripende arbeide, det er utført og utføres ved privat initiativ av de frivillige
kristelige organisasjoner.

Arbeidet og kampen har gått side om side hele veien fra Hauges dager. Vi har i
275 sannhet som Nehemiah måttet mure med sverd ved lend. Og legg merke til det,
mine kjære tilhørere: Vekkelsen har aldri lidt ved kampen mot vranglæren. Det
så vi i Hauges dager. Det så vi i haugianernes dager. Det så vi i Heuchs og
Odlands dager. Vi har også sett det senere. Vi ser det også i dag. I alle landsdeler
har vi i dag vekkelse, riktignok større eller mindre, men i alle landsdeler har Gud
280 nu sendt oss vekkelse. La oss takke Gud og gå frimodig både til arbeidet og til
kampen.

¹ "Men jeg formaner dere, brødre: Hold øye med dem som volder splittelse og
285 anstøt imot den lære som dere har lært. Vend dere fra dem!" (Lagt til av red.)

² "Om noen kommer til dere og ikke fører denne lære, da ta ikke imot ham i
deres hus og hils ham ikke velkommen!" (Lagt til av red.)
290

Kilde

<http://www.josafat.no>

295

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/vart-forhold-til-vranglaeren>

300